

THE USAGE OF SEMANTIC PHRASEOLOGIES IN THE EPIC "KOBLAN"

Guljakhan Allambergenova

Scientific supervisor: Ph.D. KarSU

Gulkhatiysha Perdebaeva

A first-year masters' degree at the department of Karakalpak

Linguistics, Karakalpakistan State University

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8128968>

Annotation

Our article talks about the somatic phraseologies used in the "Koblan" epic. We paid attention to the usage of human body as a somatic phraseologies. We have tried to show that folklore phraseology is a subject that may be studied in the science of linguo-folkloristics.

Let us denote the lexical meaning equal to one word in the linguistic vocabulary which are phraseology. Phraseological phrases are given to illustrate in this work.

Key words: somatic phraseology, linguo-folkloristics, poetic laws, toponyms.

Phraseological word groups are characterized by their presence in the language in a specific form, the use of one member alternately in several words, each word having a stable place, and word for word in another language translation. Therefore, they are the cream of the language from the semantic point of view and from the point of view of expressiveness.

A phraseological phrase expresses one meaning. Phraseologism is used for stylistic purposes in a literary work. At the beginning, it is in the form of a phrase of place, and from then it is gradually formed, and a new meaning passes into a stable type. A phraseological phrase is a branch of words from the grammatical point of view, since it is a lexical unit in the language. Therefore, phraseologism comes to participate in one branch of the word.

The direction of conducting phraseological research in modern linguo-folkloristics is also deeply developing. Phraseologism is also widely used in the "Koblan" epic. In this article, we will focus mainly on the use of somatic phraseologism, that is, stable word phrases related to the terms of human body parts. This type of phraseologism gives a beautiful work of art such characteristics as different artistry, emphasis, and imagery.

About somatic phraseology in Karakalpak language knowledge, G. Aynazarova mentions in her work that "... in the Karakalpak language there are some phraseology related to the terms of human organs (somatism)..." [1. 31]. In addition to research on phraseology, B. Yusupova, K. Sultanovtin's article entitled "Utilization of phraseology with somaticisms in the language of the novel "Aqdarya"" also provided information on the study of somatic phraseology "... the history of the emergence of the concepts of somatism and somatic phraseology in linguistics, the early career of the use of these terms The researches of F. Vack and I. M. Mordkovich, the issues of general research of phraseologisms that come with somatisms are widely discussed... " [2. 71] - writes. In the research of G. Allambergenova, i.e. in one article, the stylistic features of somatic phraseologisms in the works of I. Yusupov were analyzed [3. 19].

Human body parts used in somatic phraseology are the main motivation of that phraseology. We will talk about the somatic and phraseological associations enriched in the beauty and imagery of the "Koblan" epic, which is a precious treasure of our folklore: [4]

Phraseological involving the word eyes:

...**Bergen sadaqamdi kózge ilmedi,**

Haq yaratqan meni bendemdemedi,...(4.401)

...Qarsı aldına qarasa ,

Kózi túsip balağa...(4.420)

...Qaramadıń balama,

Keter boldıń qolımnan,

Kózine shóp salganday,

Aǵınan alǵanday...(4.420)

...Birewge bir zat men bersem,

Eki kózim tınadı...(4.434)

...**Eki kózi alaqlap**

Mindi bedew beline...(4.441)

In all of the phraseologism in the given examples, the word "eyes" was the motive. The phraseology of *ko'zge ilmew* is to look down, to fall into the eyes, to look at the eyes, to put herbs in the eyes, phraseologies are to deceive, to be tired, to be dizzy, to be afraid with two eyes, to be afraid, to reveal all the various phraseological unities which are seen in the different situations of the heroes of the epic. Taking into account that the epics are mostly written with single lines, we can notice situations such as adding words to phraseology, adding a fragment, in order to harmonize the words with each other.

...Sálem berip keldim, kempir qasıńa,

Kóp sawdalar túsip tur ǵoy basıma,

Ata-anadan máwlet alıp kelip-em,

Ráhim áyleygór kózde jasıma... (4.419)

...Qırıq jigitke bas bolıp...(4.440)

...Altınshashqa sharapatıńız tiygey,

Bas qosıp-em sol ǵáripke jasımnan...(4.407)

In this case, the essence of the phraseology of the trade is applied in the sense of encountering difficulties. Additionally, the stable place of phraseologism in this line is unstable. Stability is the main condition of my phraseology, but there are three cases of substitution and addition of words worthy of stylistic requirements. The phraseology of "heading" is used in the meaning of "aǵa" on the condition of "marriage" and "family".

...Qıdırbayday bay aǵa,

Qulaq sal sózge sen aǵa...(4.402)

...Qulaqtı túrip tıńlaydı,

Gáp mánisin ańlaydı... (4.408)

Phraseological involving the word of the ear:

Two of our phraseological units with the meaning of the verb "to listen" and "to close one's ears" in the given examples are used in the sense of "to listen, to hear".

...Zil tartadı barlıq jerim,

Qartayǵanda qursın **qursaq kótergen,**

Tabılmas tamaqtı kewlim jaqlaydı...(4.402)

...Kelemen degen shárti bar,

Aytıp awzın jıymay -aq...(4.403)

...Atım Qoblan xan balası bolamız

Attan túsip men **qolıńnan alayın...**(4.410)

... Jegen tamaq awızıma dám bermes,

Esitken soń **jarılmasın júregiń...**(4.402)

Phraseologism inspired by the words belly, mouth, hand, heart:

The phraseology of belly raising in these examples expresses pregnancy. Among the somatically stable word groups in the Karakalpak language, the word "belly" does not stand out. If we pay attention to the dictionary meaning of this word, "Qursaқ" means the stomach, insides of live incinerators. "Carrying a belly" means being pregnant, carrying a child [5].

Aytıp awzın jıymay-aq dárriw, demde is used in the sense of "quickly". Qolınan alıw-praseologism is used in the meaning of greeting. Júregi jarılıw- phraseologism meaning to be afraid of heartbreak.

As we mentioned above, the epic "Koblan" is written mainly with poetic lines, so this artistic work is strictly connected to poetic laws, i.e. harmony, equality of the number of syllables, and the matching of words in these somatic phraseology has been certain characteristics.

Karakalpak folklore is our precious spiritual heritage, our wealth, which has been handed down from mouth to mouth for centuries. Now we can take the phraseologism used there as the oldest category of phraseologism in the Karakalpak language. Among them, we can find forms that have moved away from our current phraseology, such as the stable expression "to lift the belly".

In conclusion, we tried to analyze the somatic phraseology used in oral speech in the "Koblan" epic with the help of examples. We gave some somatic phraseology in the epic in a context and brought out meanings. In the language of the "Koblan" epic, it is necessary to identify, analyze, and thoroughly research not only the stable word phrases related to human body parts, but also phraseology related to other signs (for example: phraseology with swear words, phraseology with phytonyms, toponyms, etc.).

References:

1. Aynazarova G. Qaraqalpaq tilindegi tenles yeki komponentli frazeologizmlerdin leksika-semantikalıq hám stilistikalıq ozgeshelikleri. Nòkis, «Qaraqalpaqstan», 2015. 31-bet
2. Yusupava B. T. Qaraqalpak tilinin frazeologiyasi ham oni izertlew din geypara maseleler.- Tashkent:" Oylaw áwladi", 2020.-71-bet
3. G. Allambergenova «Стилистическое использование соматических фразеологизмов в поэзии И.Юсупова» Вестник Челябинского государственного университета. – Челябинск, Россия. 2018 г. №4 (414). -С.15-19
4. Qarakalpak folklori-Tashkent " Ruwxıylıq" 2009. 9 -13 tomliqlar.
5. Qarakalpaq tilinin túsindirme sózligi- Nòkis "Qarakalpaqstan", 1988.-193-bet
6. А Гулжахан. Фразеологиялық сөз дизбеклеріндегі синонимия Қорақалпақ давлат университети ахборотномаси. – Нукус 4, 119-122. 2016
- 7.АГ Гулжахан, Алламбергенова.Адъективлик фразеологизмлер қурамында келбетликлердің жумсалыуы. Қорақалпақ давлат университети ахборотномаси. – Нукус, 3, 131-133.2016

8. ГА

Алламбергенова Стилистическое использование соматических фразеологизмов в поэзии И.Юсупова. Вестник Челябинского государственного университета Номер 4 (414)2018

9. ГА Аллаамбергенова. ВЫРАЖЕНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ СОСТОЯНИЙ ПОСРЕДСТВОМ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И. ЮСУПОВА. Федеральное государственное бюджетное учреждение науки Институт языкознания.2018

10. А Гулжахан. Фраземалардың узуал стильлик функцияларда қолланылыўы Мумтоз адабиёт ва жамиятни маънавий янгилаш масалалари». Халқаро илмий.2017

11. АШ Аллаамбергенова Гулжахан.Фразеологиялық сөз дизбеклери компонентлериниң синтаксислик байланысы. Өзбекстан Республикасы экономикасы ҳәм жәмийет раўажланыўының ҳәзирги заман. 2011International Scientific Journal Theoretical & Applied Science. Philadelphia, USA, 2021

12. А Гулжахан.Түркий филологияның әҳмийетлимәселелери. Илимий мақалалар топламы.– Нөкис.2021

13. КЖ Аллаамбергенова Гулжахан.Variantness of phraseological units. International Scientific Journal Theoretical & Applied Science.2021

14. НМ Аллаамбергенова Гулжахан. «Qirq qiz» dāstanındaǵı frazeologiyalıq sinonimlerdiń qollanıwı.Ўбекстон олимлари ва эшларнинг инновацион илмий-амалий тадқиқотлари. 2021

15. А Гулжахан Фраземалардың сөйлеў тилине тән функциялары (И.Юсупов дөретпелери тийкарында). “Nazariy, amaliy tilshunoslik va til o’qitish metodikasi” mavzusidagi.2021

16. ЗА Аллаамбергенова Гулжахан. Ekonomikalıq terminlerdiń poeziyalıq shıǵarmalarda qollanıwı. “Dünyaya integrasiya vә elmlәр arası әlaqә” Azәрbaycan-2021

17.А Гулжахан. И.Юсупов асарларида услуб ва фразема.Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида «Тил борки, миллат барҳаёт.2021

18.ЗА Аллаамбергенова Гулжахан.И.Юсупов шығармаларында экономикалық атамалардың қолланылыўы.«Тил, маданият ва ижод: замонавий таълимда ёшлар тарбияси масалалари. 2021

19. А Гулжахан. И.Юсупов, стиль ҳәм фразема «Тил, маданият ва ижод: замонавий таълимда ёшлар тарбияси масалалари. 2021

20. КЖ Аллаамбергенова Гулжахан.И.Юсупов шығармаларында фейил фраземалар. Вестник Магистратуры 1, 105.2020

21. КЖ Аллаамбергенова Гулжахан.Фразеологизмлер қурамында «ақ» ҳәм «қара» рең семантикасының қолланылыўы. Pim ha’m ja’miyet. –No’kis 1, 55-57.2020

22. КЖ Гулжахан, Аллаамбергенова.Особенности употребления. Фразеологизмов в эпосе «Қыз палъан» (условный перевод «Могучая дева»)

«Universum: филология и искусствоведение» научный журнал 3. 2020

23. А Гулжахан. Қарақалпақ фольклорындағы мал шарўашылығы лексикасы. Эл аралық Алтай элдери симпозиуму VIII. Абстракттар. –Бишкек, 122-123. 2019

24. А Гулжахан. И.Юсупов поэзиясында соматикалық фраземалардың жумсалыўы. “Изланиш самаралари” мавзусидаги ёш тилшунос ва адабиётшуносларнинг. 2019

25. КЖ

Алламбергенова Гулжахан. Көркем шығармаларда фразеологизмлердің адъектив қызметте қолданылуы «Бабалар сөзі – рухани жаңғырудың қайнар көзі» Халқаро симпозиум. 2019

26. КЖ Аллаамбергенова Гулжахан. Выражение психологических состояний посредством фразеологизмов в произведениях И.Юсупова. «Global science and innovations 2019: Central Asia» атамасындағы Халықара. 2019

27. КЖ Аллаамбергенова Гулжахан. Ш. Айтматов шығармаларында фраземалардың қолланылыуы. «Творчество Чингиз Айтматова в контексте традиций востока-запада. 2018

28. А Гулжахан. Түркий тиллеринде фразеологизмлердің изертлениуі. «Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб масалалари: ривожланиш истиқболлари. 2018

29. АШ Гулжахан, Аллаамбергенова. И.Юсупов шығармаларында фразеологиялық вариантлылық (Phraseological variability in I.Yusupov's works) X Международный конгресс «Искусство, история и фольклор тюркских народов. 2018

30. А Гулжахан. И.Юсупов шеъриятида сифат фраземаларнинг услубий қўлланилиши. «Umumfilologik tadqiqotlar: muammolar va yechimlar» mavzuidagi Xalqaro ilmiy. 2018

31. А Гулжахан Ибрайым Юсуповтың турақты сөз тіркестерін қолдану шеберлігі. «Жаңа формацияда кәсіптік білім берудің өзекті мәселелері» атты VI дәстүрлі. 2018

32. А Гулжахан. И.Юсупов поэзиясында соматикалық фразеологизмлердің стильлик қолланыуы. Ilim ha'm ja'miyet. – No'kis 4, 11-13. 2018

33. СИ Аллаамбергенова Гулжахан. И.Юсупов шығармаларында келбетликлердің метафоралар хызметинде жумсалыуы. Қарақалпақ мәмлекетлик университети ғәрезсизлик жылларында» мавзусида. 2017

34. А Гулжахан. И.Юсупов асарларида синоним фразеологизмларнинг услубий қўлланилиши. Ilim sarchashmalari. – Urganch 6, 71-75. 2017

35. А Гулжахан. И.Юсупов шығармаларында адъектив фразеологизмлердің стильлик қолланылыуы. Қорақалпоқ давлат университети ахборотномаси. – Нукус 2, 153-155. 2017

36. А Гулжахан. И.Юсупов шығармаларында фразеологизмлер менен психологиялық халаттың берилиуі. Ilim ha'm ja'miyet. – No'kis 1, 16-17 . 2017

37. А Гулжахан. Фразеологиялық сөз дизбеклериниң көркемлеу қураллары хызметинде қолланылыуы. Актуальные вызовы современной науки. VI Международная научная конференция. 2016

38. УА Аллаамбергенова Гулжахан. И.Юсупов шығармаларында фразеологиялық сөз дизбеклериниң жумсалыу өзгешелиги. Ilim ha'm ja'miyet. – No'kis 3, 25-26. 2016

39. А Гулжахан И.Юсупов шығармаларында фразеологизмлердің жумсалыу өзгешелиги. XXI асп – интеллектуал авлод аспри» шиори остида ёш олимлар ва талабаларнинг. 2014

40. А Гулжахан I.Yusupov shi'g'arma-lari'nda frazeologizm-lerdin' ko'r'kemlew qurallari' xi'zmetinde qollani'li'wi'. Ha'zirgi filologiya iliminin' a'hmiyetli ma'seleleri» atamasi'ndag'i. 2011

41. А Гулжахан. И.Юсупов шығармаларында қахарманлардың психологиялық халатын берийде фразеологизмлердің қолланылыуы. Өзбекстан Республикасы экономикасы хәм жәмийет раўажланыуының хәзирги заман. 2011

42. АШ

Алламбергенова Гулжахан.И.Юсупов шығармаларында тұрақты сөз дизбеклерінің қолланылуы өзгешеліктері. Магістранттардың ылымй жұмыстары жыйнағы бойынша материаллар топламы ...

